

A hozzátartozói nem vagyoni kártérítés egyes kérdései¹

A család funkcióinak jelentősége

A nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatban felmerülő jogalkalmazási nehézségek egyik lényeges forrása, hogy a jogosultat ért immateriális hátrány és az annak ellensúlyozására hivatott jogkövetkezmény – a nem vagyoni kártérítés – között nincs közvetlen és adekvát fizikai kapcsolat. Ezért a jogviszony e két eleme közé széles körű bírói mérlegelés ékelődik. A jogbiztonságnak és az ítélkezés egységességének a követelménye a bírói gyakorlattal szemben az egzaktság igényét fogalmazza meg. Az említett tényezők azonban ilyen igényvel csak igen nehezen vizsgálhatók, mert az immateriális hátrányok különböző típusúak, de még az azonos típuson belül is olyan sok egyedi vonással rendelkeznek, hogy nagyon nehezen található megfelelő összehasonlítási és viszonyítási alap.

Ezért a hozzátartozói nem vagyoni kártérítések megközelítése során célszerűnek mutatkozik a jogi absztrakció helyett a jogviszony alapjául szolgáló társadalmi viszonyból, közelebbről a károsultat ért hátrány közvetlen sajátosságaiból kiindulni és ezek elemzése útján haladni a jogi általánosítás, a meghatározó jogi jellemzők irányába.

A hozzátartozói nem vagyoni kártérítést megalapozó hátrányok közös vonása, hogy azok a károsulttal valamilyen családi kapcsolatban álló személy elvesztése, vagy súlyos sérülése miatt következnek be. Ezért az ebből származó jogkövetkezmények alkalmazási feltételeinek vizsgálata során nem mellőzhető a család társadalmi intézményének, feladatainak és működésének rövid áttekintése és annak feltárása, hogy milyen hatással van ezek alakulására a hozzátartozó elvesztése.

Az élőlényekre általában és döntő mértékben jellemző, hogy bizonyos szükségleteik kielégítését – élelemszerzés, külvilággal szembeni védekezés, utódgondozás stb. – társas formában valósítják meg. A régi törzsi-nemzetségi, majd a feudális társadalom patriarchális nagycsaládjában a közös őstől származó férfiak éltek együtt feleségeikkel és leszármazóikkal. Eszmeileg közös földön és közös munkával, közösen gazdálkodtak. Ez a szervezet az egyén minden szükséglete kielégítésének, valamint összes társadalmi kapcsolatának a kerete és színtere volt. Ha valaki ebből bármilyen ok miatt kikerült, gyakorlatilag minden emberi kapcsolata megszűnt és visszakerült a természetbe.

A fejlett társadalmakban a szükségletek kielégítésének szervezeti keretei differenciálódtak. Megjelent a modern nemzeti állam és a feladatok egy részét átvette a nagycsaládotól, mely azok felbomlásához vezetett. A társadalom két alapvető intézménye az állam és a család lett. Kialakult az ún. kiscsaládi modell, melyben a család a legkisebb társadalmi egységgé vált, mely anyából, apából és legalább egy

¹ Az előterjesztést megvitatta a Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma a 2008. április 28.-i ülésén.

gyermekből áll. A mai értelemben vett család funkciói vázlatosan a következőkben foglalhatók össze:

- biológiai funkció:
 - gyermekszületés, utódgondozás.
- gazdasági funkció:
 - e megközelítésben a család a mai társadalomban egy jövedelmi és fogyasztási egység. Az anyagi viszonyok alakulása jelentősen befolyásolja a családtagok lehetőségeit nemcsak a fogyasztás, hanem a kultúra, a művelődés, a szórakozás és a pihenés terén is.
- társadalmi funkció:
 - a család gazdasági-jövedelmi viszonyai kihatással vannak tagjai társadalmon belüli helyére, státuszára,
 - a család a tagjai, főleg az utódok számára egy meghatározott társadalmi kapcsolat-rendszert is közvetít.
- szocializáló-nevelő funkció:
 - a megszületett ember társadalmi lényé válásának megvalósítása,
 - társadalmi és kulturális értékek, normák közvetítése,
 - modellek, társadalmi és családi magatartás-minták átadása,
 - gyermek- és időskorúak gondozása, gyámolítása,
 - pszichés védelem, érzelmi stabilitás, lelki kiegyensúlyozottság, biztonságérzet, mentális egészség kialakítása, közreműködés feszültségek feldolgozásában,
 - munkahely és család elkülönülésével a család egyre erőteljesebb intim közösséggé, a magánélet központjává válik.

A felsoroltak közül a biológiai és a gazdasági funkció kiesése inkább anyagi természetű következményekkel jár és a jogi eszközök közül a vagyoni kártérítés intézményével orvosolható. A társadalmi és szociális-nevelő funkcióban keletkező esetleges zavarok viszont közvetlenül nem anyagi következményeket vonnak maguk után, hanem az ebből származó hátrányok az érintett személy sorsának, életvitelének a kedvezőtlen alakulásában jelennek meg. Ezért az utóbbiak inkább a nem vagyoni kártérítésre irányuló igényt alapozhatják meg.

A nem vagyoni kártérítés lényeges fogalmi eleme, hogy az egyénnek a társadalomhoz való kapcsolódásában jelentkezik valamilyen zavar vagy sérelem, amely hátrányosan befolyásolja az egyén életvitelét, önmegvalósítását.

A zavarral, sérelemmel érintett életviszonyok lehetséges köre igen széles. Ezek egyike, amikor az egyént, mint egy meghatározott család tagját, azáltal éri hátrány, hogy valamely hozzátartozója súlyos sérülést szenvedett el, vagy életét veszítette és erre visszavezethető ok miatt a család a fent leírt funkciókat részben vagy egészben nem képes, vagy nem megfelelően képes ellátni. Jellemző vonása a korábban fennállott, tág értelemben vett családi munkamegosztás (családon belüli szerep- és feladatmegosztás) olyan megváltozása, amelyben a család a károsulttal kapcsolatos szocializáló-nevelő funkcióját egyáltalán nem képes, vagy lényegesen kedvezőtlenebbül képes betölteni. A korábban kialakult viszonyoktól, valamint a jogosult életkorától és ezzel összefüggő

élethelyzetétől, szükségleteitől függ, hogy e funkción belül mely területek kiesése lesz meghatározó. A hozzátartozói nem vagyoni kártérítést megalapozó immateriális hátrány lényeges sajátossága azonban, hogy az a károsult magánéletének az alakulásában jelentős és kedvezőtlen változást idéz elő, valamint hátrányosan érinti az érzelmi-lelki kiegyensúlyozottságot, a mentális egészséget. Elengedhetetlen feltétel, hogy a hozzátartozó sérülése vagy halála következtében, a családi funkciók részleges, vagy teljes kiesése miatt, a károsult életvitele, önmegvalósítási lehetősége a korábbihoz képest lényegesen és kedvezőtlenül megváltozzék.

A hozzátartozói nem vagyoni kártérítést megalapozó hátrányok tehát jelentős kihatással vannak a családi viszonyoknak és a család funkcióinak alakulására. A fenti felsorolásból kiindulva, a család ott leírt egyes funkciói, valamint az azokban keletkező sérülések és zavarok viszont meglehetősen jól vizsgálhatók, formailag és tartalmilag egyaránt jól körülírhatók és más esetekkel is összehasonlíthatók. Célszerűnek mutatkozik ezért, hogy a hozzátartozói nem vagyoni kártérítés iránti perekben a bíróságok azt vizsgálják, és arra folytassanak le bizonyítást, hogy az igényt megalapozó kéresemény milyen hatással volt a károsultat magában foglaló család funkcióinak alakulására, mely funkció és milyen mértékben esett ki, valamint ez milyen változásokat idézett elő a jogosult életvitelében, életminőségében, életének jövőbeni lehetőségei körében, érzelmi és lelki életének fejlődésében, személyiségének önmegvalósításában. Ezeknek a körülményeknek az esetleges hátrányos változása ugyanis konkrét módon és tényekben jelenik meg, melyek a perben jól bizonyíthatók és más hasonló hátrányokkal összevethetők.

Az ítélezési gyakorlat egységességének biztosítása szempontjából jogos elvárás a bírói gyakorlattal szemben, hogy ugyanabban az időszakban, azonos vagy hasonló hátrányok után megítélt nem vagyoni kártérítések összege egymástól legalább kirívóan ne térjen el. A most leírtakból következően látni kell azonban azt is, hogy az azonos vagy hasonló hátrányok nem vezethetnek automatikusan azonos összegű nem vagyoni kártérítésekhez. Ugyanazoknak a hátrányoknak a hatása, következményei ugyanis – bármennyire egy irányba mutatnak és bármennyire hasonló vonásokkal rendelkeznek – különböző embereknél mindig különbözőek lesznek. Ennek oka, hogy a hátrányoknak az egyénre gyakorolt hatása jelentős mértékben függ annak személyiségétől, amely az egyént bizonyos területen fokozottan érzékennyé, míg más téren rezisztenssé teszi. Ezek a személyes körülmények pedig olyan egyedi vonásokkal gazdagítják a nem vagyoni kártérítés összegét megalapozó tényállást, mely széles lehetőséget biztosít a bírói mérlegelés számára.

Történeti-földrajzi kitekintés

Az eszmei kár létezésének, valamint a nem vagyoni kártérítésre való jogosultságnak az elismerése az uralkodó társadalmi értékviszonyoktól függően, koronként és országonként változott. Ugyancsak eltérő és napjainkban is folyamatosan alakul a válasz arra a kérdésre, hogy egy adott társadalom a fejlődésének különböző korszakaiban milyen hátrányokat hajlandó eszmei kárként elfogadni.

Ezek a megállapítások fokozottan érvényesülnek a hozzátartozó elvesztésére alapított kárigények országokénti megítélése terén. Az európai országok többségében – különösen Ausztriában, Németországban, Svájcban, Franciaországban, Spanyolországban, Belgiumban, Angliában és Írországban – elismerik a kárigénynek ezt a típusát. Az osztrák és német bírói gyakorlat szerint azonban a nem vagyoni kártérítés megítéléséhez a hozzátartozó halálához kapcsolódó „átlagos” gyászreakció nem elegendő, hanem szükséges annak bizonyítása, hogy az igényt érvényesítő „kóros mértékű”, azaz valamilyen pszichés funkciózavarral járó és orvosi kezelésre szoruló gyászreakcióban szenved. Angliában és Írországban pedig jogszabály mondja ki a hozzátartozói nem vagyoni kártérítésre való jogosultságot, amely egyben meghatározza az erre jogosító hozzátartozók körét és a maximálisan megítélhető nem vagyoni kártérítés összegét is.

A kártérítésre jogosító hozzátartozói kört az európai jogrendszerek – az Európai Tanács 1975. március 14-i ajánlásának megfelelően – általában szűken, csak a legközelebbi hozzátartozókra kiterjedően határozzák meg. Az angol jog a házastárs és kiskorú gyermek után, míg a francia és olasz jog az élettárs után is lát lehetőséget nem vagyoni kártérítésre. Házastárs elvesztése miatt a francia és olasz gyakorlat elfogadja, míg az osztrák, német és holland jog egyáltalán nem ismeri el, az angol szabályozás pedig maximálja a nem vagyoni kártérítést.

Magyarországon az 1977. évi IV. törvény 1978. január 1. napján történt hatályba lépése óta a nem vagyoni kártérítés jogintézményének – ezen belül a hozzátartozói nem vagyoni kártérítésnek – a folyamatos alakulása, formálódása figyelhető meg, melyben kiemelkedik a bírói jogfejlesztés szerepe. Ez részben azzal függ össze, hogy az új jogintézményt a társadalmi viszonyok különböző területein nem egyidejűleg, hanem fokozatosan kezdték alkalmazni, miközben maguk a társadalmi viszonyok is folyamatosan változtak és fejlődtek, melyet a jogalkalmazásnak szintén követnie kellett.

Az ítélezési gyakorlatnak a hozzátartozói nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos kezdeti próbálkozásait az jellemezte, hogy kereste és próbálta kidolgozni az azt megalapozó tényállások objektív, egzakt, kézzel fogható és összehasonlításra alkalmas elemeit és csak azokat az eseteket fogadta el e jogkövetkezményt megalapozónak, amelyekben a hozzátartozót ért hátrányok ilyen igényvel kimutathatók voltak. Ebbe az irányba mutatott a Legfelsőbb Bíróság 16. számú irányelvének az a tézise, miszerint közeli hozzátartozó halála önmagában és automatikusan nem alapozza meg a nem vagyoni kártérítés iránti igényt, de alapul szolgálhat ahhoz, ha erre visszavezethetően a hátramaradó hozzátartozó életviszonyai úgy alakultak.

Házastárs elvesztése

A házastársak tipikusan azonos generáció tagjai, életük nagyjából egymással párhuzamosan folyik és a generációk közötti munkamegosztásból eredően, túlnyomó részben az ő feladatuk a család funkcióinak a megvalósítása. Ez magában foglalja a kereső foglalkozással, a háztartással, valamint gyermekneveléssel kapcsolatos összes

teendők ellátását. Bármelyiküknek a kiesése a másik számára automatikusan azzal a következménnyel jár, hogy az említett funkciókat és feladatokat a továbbiakban egyedül kell ellátnia. Ez egyrészt többlet terheléssel, másrészt lehetőségek elvesztésével jár. Kortól és élethelyzettől függően eltérő mértékben, de minden esetben nehezebb új társat találni, új családot alapítani, közvetlenül fenyeget az elmagányosodás. A magára maradó számára nem működik a család, mint lelki-érzelmi háttér és támasz. Kevesebbet foglalkozhat önmaga megvalósításával, művelődésével, kultúrálódásával. Emellett csökken a szórakozás, kikapcsolódás lehetősége is. Lényegében a most összefoglalt hátrányok különböző összetevőinek értékelésével foglalkozik az e téren kialakult bírói gyakorlat is.

A 16. számú irányelvben kijelölt elvi gondolat jelenik meg a Legfelsőbb Bíróság Pf.V.21.240/1979. számú (BH 1980/243.) eseti döntésében, amely kimondta: a baleset folytán életét vesztett személy hozzátartozójának nem vagyoni kártérítés iránti igényét nem alapozza meg az a körülmény, hogy a hozzátartozó halála folytán a korábbi helyzet megváltozott. **Önmagában a gyász és fájdalom** ehhez nem nyújt kellő alapot. Nem vagyoni kártérítésre elsődlegesen azok a károsultak jogosultak, akiknél a károsító esemény következtében kialakult torzulás, vagy bénulás, vagy végtagvesztés következtében – korábbi életvitelükkel szemben – életük tartósan, vagy súlyosan elnehezült. Elfogadta, hogy a felperes férjének váratlanul bekövetkezett baleseti halála nyilvánvalóan komoly megrázkódtatást jelentett. Ugyanakkor rámutatott, hogy a felperes munkaképes kora, egészségi állapota és megszokott munkahelyi környezete lehetőséget biztosít önálló életvitelének olyan alakítására, hogy a jövőben a társadalmi életben való részvételének, illetőleg életének súlyos vagy tartós elnehezülését elkerülhetővé tegye.

Hasonló elvi alapon született a Legfelsőbb Bíróság P.törv.III.20.859/1985. számú (BH 1986/459.) határozata, mely arra tartalmaz iránymutatást, hogy **milyen esetben állapítható meg** a hozzátartozói nem vagyoni kártérítés indokoltsága. A Legfelsőbb Bíróság 16. számú irányelvéből kiinduló okfejtése szerint a károkozó magatartás miatt életét vesztett személy közvetlen hozzátartozójának nem vagyoni kártérítési igényét nem alapozza meg önmagában a halál ténye, vagy a gyász és fájdalom. Igénye csak akkor lehet alapos, ha sajátos személyi körülményei folytán a megváltozott helyzethez nem tud alkalmazkodni, vagy életvitele egyébként tartósan, vagy súlyosan megnehezült. Ez utóbbi elbírálásánál a fizikai és pszichikai létet, a mindennapos élettevékenységet gátló vagy súlyosító körülményeket, továbbá az említett szempontból jelentős egyéb körülményeket összességükben kell mérlegelni. Ezeknek a szempontoknak az alapul vételével a Legfelsőbb Bíróság úgy értékelte, hogy a balesetben elhunyt házastárs és családanya hozzátartozóinál jelentkező bizonytalan, szorongó, érzelmileg labilis állapot, valamint a család ellátásának fizikai és pszichés terhei az **egész életre kiható olyan fordulatot jelentettek**, mely kellő alapul szolgál a nem vagyoni kártérítéshez. Kiemelte, hogy e jogkövetkezmény alkalmazásának nem előfeltétele a kóros személyiségváltozás, vagy patológiás állapot kialakulása, de szükséges, hogy a káresettel oki összefüggésben álló körülmények miatt az élet súlyos elnehezülése megállapítható legyen.

A Legfelsőbb Bíróság a Pf.III.26.171/1999/6. számú ítéletében azt vizsgálta, hogyan alakul a nem vagyoni kártérítésre való jogosultsága annak a házastársnak, aki a másik házastárs balesetben bekövetkezett agysérülésére visszavezethető ok miatt visszahatásos lehangoltsági tünetekkel, feszültséggel, szorongással, ingerlékenységgel járó ideggyengéségi állapotba került. Arra mutatott rá, hogy a bíróságnak a nem vagyoni kártérítést nem egy objektív mércéhez és nem is a megítélt vagyoni kártérítés mértékéhez kell igazítani, hanem a hozzátartozónál jelentkező **összes körülmény** egybevetésével és **mérlegelésével** határozható meg a nem vagyoni kártérítés azon összege, amely a nem vagyoni hátrány csökkentéséhez, illetőleg kiküszöböléséhez szükséges.

Ugyancsak alaposnak találta a Legfelsőbb Bíróság a Pf.III.20.028/1993. számú (BH 1994/131.) határozatában annak a házastársnak a nem vagyoni kártérítési igényét, aki férje halála következtében tartósan betegállományba került, rendszeres ideggondozói kezelésre szorult és endoreaktív depresszióknak nevezett olyan elmeállapot alakult ki, mely hangulati nyomottsággal, alvászavarral, kedélytelenséggel, aktivitászavarral és kilátástalanság-érzéssel jellemezhető. Megállapította a Legfelsőbb Bíróság, hogy a férj **elvesztésével oki összefüggésben** előállt **egészségromlás** jelentősen gátolja mindennapi élettevékenységét, melynek alapján őt a személyi körülményeihez, életkorához, társadalomban elfoglalt helyéhez és a káreseménynek a károsult személyi körülményeivel való összefüggéséhez igazodó mértékű nem vagyoni kártérítés illeti meg.

Ugyancsak a kezdeti időknél az élet elnehezülése terén szinte kézzel fogható hátrányok beállását megkívánó szemléletével magyarázható, hogy a Legfelsőbb Bíróság a Pf.III.23.137/1997. számú eseti döntésében a túlélő házastárs nem vagyoni kártérítés iránti igényét alaptalannak találta. Nem látta elegendőnek, hogy a felperes hosszú ideig fennálló házas együttélést követően, az **idős korban és megromlott egészségben**, fokozottan egymás támogatására utalt állapotban veszítette el házastársát. Álláspontja szerint az igényt nem alapozza meg a halál ténye, a vele járó gyász és fájdalom, hanem szükséges annak bizonyítása, hogy a hozzátartozó halála folytán a korábbi helyzet hátrányosan megváltozott és ezek a visszamaradt hozzátartozó saját személyében valósultak meg. (Feltételezhető, hogy tíz évvel később, ugyanilyen tényállás mellett, ettől eltérő tartalmú döntés is születhetne.)

A Fővárosi Ítéltábla alaposnak találta viszont annak a személynek a nem vagyoni kárigenyét, akinek a férje közlekedési baleset következtében 100%-os rokkanttá vált. Azóta a hozzátartozó ágyban fekszik, egyedül sem felkelni, lefeküdni, sem öltözködni, sem tisztálkodni, sem étkezni, sem vizeletét, székletét tartani nem képes, állandó katétert visel, pelenkát hord. A beteg lelkiállapota kritikus, de nagy erőfeszítéssel, figyelem eltereléssel és kompenzációval, orvosi segítség nélkül is egyensúlyban tartja magát. Az őt gondozó házastársat a férje balesete testileg-lelkileg súlyosan megviselte, megtört, magányos, életunt emberré vált, depressziós betegsége orvosi (gyógyszeres) kezelést igényel. Zaklatottan, szorongással végzett hivatali munkája mellett teljes egészében ráhárul az otthoni háztartás ellátásának, valamint többségében a **házastárs ápolásának a feladata** is. Életét kilátástalannak, öröm nélkülinek tartja, az kizárólag a betegség és betegápolás körül forog. Az ítéltábla osztotta az elsőfokú bíróság azon

megállapítását, miszerint a viszonylag fiatal feleség hirtelen megöregedett, a lelkileg is megnyomorított asszony élete olyan mértékben beszűkült, hogy **sérelmének súlya alig marad el** a közvetlenül érintett férjétől, így nem vagyoni kárigénye megalapozott (6.Pf.20.702/2005/4.).

Más tényállás mellett, másik oldaláról világítja meg ugyanezt a kérdést a Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.777/2006/3. számú ítéletében. A perben irányadó tényállás szerint az egyik házastárs személygépkocsi utasaként olyan sérüléseket szenvedett el, amelyek következtében annyiban vált mozgáskorlátozottá, hogy tartósan állni, járni nem tud, valamint jobb kezének szorító ereje csökkent. Emellett képes önmaga ellátására és átalakított személygépkocsiját vezetni is tudja. Feleségének nem vagyoni kárigénye elbírálása során az ítéltábla abból indult ki, hogy házastárs részére, hozzátartozói jogon nem vagyoni kártérítés megállapítása általában a házastárs elvesztése esetén vagy akkor indokolt, ha az egészségkárosodást szenvedett házastárs ápolása, gondozása a nem vagyoni kártérítést igénylő házastárs életvitelét gyökeresen megváltoztatta, munkaviszonyt létesíteni nem tud, vagy más hasonló hátrányt érte. A perben házastársi nem vagyoni kártérítést igénylő fél azonban balesetet szenvedett házastársával az **életközösséget megszakította**, a házasság felbontása iránt pert indított és saját előadása szerint a házasság megromlásának oka nem is a másik házastárs baleseti eredetű testi fogyatkozása volt. Ebből az ítéltábla arra a következtetésre jutott, hogy a nem vagyoni kártérítést igénylő házastárs életvitelében a baleset folytán nem következett be olyan hátrányos változás, nem érték őt olyan nem vagyoni sérelmek, amelyeket nem vagyoni kártérítéssel kellene kiegyenlíteni. A házastársi hozzátartozói nem vagyoni kártérítésnek tehát lényeges feltétele, hogy az azt igénylő fél kitart a balesetet szenvedett házastárs mellett, életvitelében azért következik be változás, mert osztozik vele a baleset következményeiben. Nem illeti meg azonban a nem vagyoni kártérítés azt a házastársat, aki a balesetet szenvedett házastársat maga hagyta el, és ezzel életvitelét maga változtatta meg annak érdekében, hogy a baleset következményeiben osztoznia ne kelljen. Elgondolkoztató, de valószínűleg nem illelné meg a nem vagyoni kártérítés akkor sem, ha a házastárs a házasságnak már a baleset bekövetkezése előtti megromlása miatt szakítja meg az életközösséget a baleset után. Ebben az esetben ugyanis életvitelének és életkörülményeinek a megváltozására nem a balesetre visszavezethető ok miatt, hanem az életközösség megszűnésével összefüggésben került sor.

A házastárs elvesztésére alapított nem vagyoni kártérítés iránti igény bírói gyakorlatban kialakult **feltételrendszerének lényege** röviden abban foglalható össze, hogy bár nem előfeltétele valamilyen kóros személyiség-változás, vagy patológias állapot kialakulása, de elengedhetlen annak megállapíthatósága, miszerint a hozzátartozó elvesztésével oki összefüggésben, az életvitelében, mindennapos élettevékenységében olyan változások álltak elő, melyek miatt nem élheti azt a korábban már kialakult életet, amelyet egyébként személyi körülményei, életkora és a társadalomban elfoglalt helyzete alapul vételével élhetne. Általában a házastársi hozzátartozói nem vagyoni kártérítés ellen szól az életközösség megszakításának ténye, valamint az a körülmény, ha a kártérítést igénylő kora, egészségi állapota, valamint munkahelyi és egyéb adottságai lehetővé teszik a biztosítanak életvitelének a hátrányokat elkerülő alakítására.

Szülő elvesztése

Talán nem véletlen, hogy a hozzátartozói nem vagyoni kártérítésnek a 16. számú irányelv által kijelölt kissé merev kereteit éppen a szülő elvesztésére alapított nem vagyoni kárigények kezdték el feszegetni. A szülőjét elvesztő gyermek nagyfokú tehetetlensége, kiemelkedő rászorultsága és sorsa alakulásának bizonytalansága ugyanis nem tűrte azt, hogy az őt nevelő hozzátartozó elvesztésével oki összefüggésben álló, de ahhoz képest többletként jelentkező, immateriális hátrány bekövetkezésétől függjön az ő nem vagyoni kártérítése. A károsult helyzetének ellehetetlenüléséhez vezetett volna, ha a gyermek nem vagyoni kárigényét a bírói gyakorlat a szülő elvesztését meghaladóan még valamilyen kóros állapot bekövetkezéséhez is kötötte volna.

Ilyen megfontolások alapján mondta ki a Legfelsőbb Bíróság a Pf.III.21.354/1991. számú, valamint a P.törv.III.20.410/1991. számú eseti döntéseiben (a nyomaték kedvéért mindkettő közzétéve a BH 1992/318. és a BH 1992/529. szám alatt), hogy a mindkét szülőjét elvesztő kiskorú gyermek erre alapított nem vagyoni kárigényének elbírálásához azt kell vizsgálni, hogy a káresemény milyen hatást gyakorol, hogyan befolyásolja az élete alakulását. Mindkét szülő elvesztése nem tekinthető múló fájdalomnak, amely idővel halványodni fog, hanem pótolhatatlan veszteségnek minősül, mely megfosztotta attól az alapvető emberi jogtól, hogy **családi környezetben nevelkedhessen**, élvezze annak örömeit és biztonságát. Elvesztette annak lehetőségét, hogy korának megfelelő helyet foglalhasson el a társadalmi életben és abban hasonló korú társaival azonos mértékben vehessen részt, naponta szembesülnie kell azzal, hogy árva és számára csupán vágyalom az, ami másnak természetes. A kiskorú gyermeknek nevelkedéséhez mindkét szülőjére szüksége van.

A szülő elvesztésére alapított nem vagyoni kártérítés jogalapja tekintetében a Legfelsőbb Bíróság a Pf.III.25.146/2002/9. számú ítéletében azt fejtette ki, hogy a felelősséget kiváltó jogellenes magatartás a **teljes és egészséges családban élés védett jogának** megsértésében jelölhető meg. Édesanyja elvesztésével ugyanis a hároméves fiúgyermek számára végleg elveszett annak lehetősége, hogy a szülők együttes gondoskodása mellett, teljes családban éljen és egészségesen nevelkedjen. E káresemény személyiségének az alakulására is hátrányos következményekkel járt, pszichés és kóros elváltozásokat okozva sérti az egészséges élethez való jogát. A kisgyermek számára az anyai gondoskodásnak, mindkét szülő együttes nevelésének, a családi mintának alapvető jelentősége van a személyiség alakulásában.

Tartalmilag ugyanezt fejtette ki a Legfelsőbb Bíróság a Pf.VIII.25.701/2002/4. számú határozatában. Ebben az esetben az apát elvesztő kiskorú fiúgyermekkel kapcsolatban állapította meg, hogy a káreseményre visszavezethető ok miatt hátrányosan változtak a családi viszonyai és az érzelmi élete, melyek a személyiségének fejlődésére is kiható károsodást szenvedtek. Egész életére kiható, nem vagyoni kártérítést megalapozó hátrányos és végleges változás, hogy **nem nőhet fel szülői környezetben** és nem részesülhet a családi együttlétből fakadó élményekben.

Komplex módon vizsgálta a kérdést és lényegében a ma is mértékadó gyakorlatához jutott el a Legfelsőbb Bíróság a Pf.III.24.637/2002/4. számú eseti döntésében. Apját elvesztő kiskorú leánygyermek hozzátartozói nem vagyoni kárigényével kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság abból indult ki, hogy a **család intézménye alkotmányos védelem** alatt áll és valamely szülő halálát kiváltó káresemény folytán a család integritása szenved sérelmet, sérül a hozzátartozók azon joga, hogy családon belüli szerepüknek megfelelően teljes családban élhessenek, megsérül a családban éléshez fűződő alapvető személyiségi joga. Ennek megállapításához azt kell bizonyítani, és azt kell vizsgálni, hogy a személyiségi jogokat sértő káresemény milyen hátrányos következményekkel járt.

Az előbb kifejtett elveknek általános bírói gyakorlatként való fenntartását mutatja, hogy a 2002-ben hozott határozatot követően a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.III.20.238/2007/5. számú döntésében is kifejtette, miszerint a közeli hozzátartozók elvesztésével összefüggő nem vagyoni kárigények tekintetében a **jogellenesség alapja a teljes családban éléshez fűződő személyiségi jognak a megsértése**.

Hasonló hátrányoknak egy speciális tényállás mellett történő vizsgálatáról szól a Legfelsőbb Bíróság Pf.III.26.890/2001/5. számú ítélete. Itt is abból indult ki, hogy az apa elvesztése miatt érvényesített nem vagyoni kártérítési igény alapja a személyhez fűződő jogsértés, a személyiség, testi vagy lelki életminőség hátrányos változása. A teljes családban való élés lehetőségének elvesztése mellett külön értékelni kell azonban azt, hogy a károsult kiskorú **halmozottan hátrányos**, mert születésétől fogva beteg, csökkentlátó, így olyan élethelyzetben kell nélkülöznie az apai támaszt, olyan helyzetben kell beérnie egy szülő gondoskodásával, amelyben egyébként több ok miatt is fokozott ellátásra szorulna.

Nem kiskorú, hanem **szülőjét elvesztő nagykorú** gyermek erre alapított nem vagyoni kárigényét vizsgálta a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.III.22.037/2006/4. számú ítéletében. Abból indult ki, miszerint önmagában a személyiségi jogsértés megvalósulása miatt nem jár szükségképpen nem vagyoni kártérítés, hanem annak további feltétele, azzal oki összefüggésben álló olyan hátrányos hatás bekövetkezése, mely pénzügyi szolgáltatás nyújtásával ellensúlyozható. Az összes tényleges hátrány mérlegelése útján határozható meg, hogy azok az életminőség sérelmével jártak-e. A perbeli esetben a felperes édesanyja kutyatámadásban vesztette életét és az ezzel járó, szokványosnak nem mondható szörnyű élmény a felperesnél még másfél év után is feldolgozatlan, elhúzódó, 15% munkaképesség-csökkenéssel járó gyászreakciót váltott ki. Tünetei nem igényelnek feltétlen szakorvosi segítséget, az idő múlásától állapotának rendeződése remélhető. A Legfelsőbb Bíróság igazoltnak látta, hogy a felperes édesanyjának halálával összefüggésben kialakult zavarok akadályozzák a felperest személyiségének teljes és zavartalan kiélésében, életminősége romlott, sérült az egészséges élethez való joga. Remélhető, de bizonyossággal nem állítható, hogy e hosszabb ideig fennálló személyiségi sérelem gyógyulása a jövőben bekövetkezik. Ezért a hátrányok vagyoni eszközökkel történő csökkentése indokolt.

A szülő elvesztésére alapított nem vagyoni kártérítés megítélésének **szempontrendszerében** kiemelt helyet foglal el, hogy a család intézménye alkotmányos védelem alatt áll, a családi környezetben nevelkedés alapvető emberi jog. A kiskorú gyermek számára kiemelt érték, hogy teljes családban élhessen, a családon belüli szerepeket és családi mintákat megismerhesse, mert csak ezeken keresztül nyílhat arra lehetősége, hogy korának megfelelő helyet foglalhasson el a társadalmi életben. Pótolhatatlan veszteség számára, ha nem részesülhet a családi együttléből fakadó élményekben és örömeiben, nem érezheti a család biztonságát. Mindez jelentősen befolyásolja élete későbbi alakulását is. A szülő elvesztése még a felnőtt gyermeket is akadályozhatja személyiségének teljes és zavartalan kiélésében, életminősége alakulásában, kihatással lehet az egészséges élethez való jogára.

Gyermek elvesztése

Az előbbiektől sok tekintetben különböző, más természetű immateriális hátrányokra alapítja hozzátartozói nem vagyoni kárigényét, aki gyermekét veszítette el. Az ő esetében a bevezetőben írt család-funkciók közül az érzelmi stabilitás, lelki kiegyensúlyozottság, mentális egészség sérülésével, majd az idősödő szülőnél a támasz nélkül maradással és a biztonságérzet elvesztésével kell számolni, de a gyermek elvesztésével is kimutatható a teljes családban éléshez való jog sérelme is. Ennek megfelelően **változnak** a bíróság által **vizsgálendő tények** és körülmények, más lesz a bizonyítási eljárás iránya.

A Legfelsőbb Bíróság a P.törv.IV.20.967/1984. számú (BH 1985/312.) eseti döntésében még a házastárs elvesztéséhez hasonlóan, a 16. számú irányelv útmutatásainak megfelelően a kiskorú gyermek halálával kapcsolatban is azt hangsúlyozta, hogy a közeli hozzátartozó halála, az ennek alapján fellépő gyász és fájdalom, a helyzet erre visszavezethető hátrányos változása önmagában nem alapozza meg a nem vagyoni kártérítés iránti igényt.

Ugyanakkor a gyermek elvesztésével kapcsolatos hozzátartozói nem vagyoni kárigényeknél is sor került a bírói gyakorlatban a szemléletváltásra, amely a Legfelsőbb Bíróság Pfv.III.22.155/2006/5. számú ítéletében mutatható ki. Kiinduló pontja, miszerint a nem vagyoni kártérítés alapvető funkciója a személyi sérelem vagyoni eszközökkel történő kiegyenlítése. Ennek lehetőségét vizsgálva fel kell tárnai, hogy sérültek-e a kártérítést igénylő személyiségi jogai, ha igen, elemezni kell a **sérelem típusát, súlyát és hatásait.** A hozzátartozói igény teljesítésének feltétele, hogy a jogosultat a káreseménnyel oki összefüggésben olyan hátrány érje, mely indokolja a nem vagyoni kártérítésnek a hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez alkalmas összegben történő megállapítását. Ha a szülő gyermekét veszíti el, sérül a teljes családban éléshez fűződő személyiségi joga, mert abba a gyermek is beletartozott, halálával pedig e lehetőség végleg elveszett. Emellett a gyermek a mindennapi és jövőbeni életben sem érzelmi, sem más jellegű támaszt nem nyújthat. Emiatt megszűnt a teljes családban éléssel járó védettség is.

Nevelőszülő és nevelt gyermek viszonylatában vizsgálta ugyanezeket a kérdéseket a Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.877/2006/3. számú ítéletében. A saját gyermeküket autóbalesetben elvesztő felperesek csecsemő korától saját gyermekként nevelték az elhunytat, aki fiatal felnőttként ugyancsak életét vesztette. A szülő számára minden életkorban tragédia a gyermek elvesztése, idős korban és az említett előzmények miatt azonban ezt különösen nehéz átélni. A veszteség pótolhatatlan és nem remélhető, hogy a fájdalom az idő múlásával enyhül. Az idős ember fizikai és lelki állapota miatt nehezebben képes az ilyen események feldolgozására.

Nagykorú gyermeküket elvesztő szülőkkel kapcsolatban e gondolatokat a Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.672/2006/3. számú ítéletében azzal egészítette ki, miszerint a gyermek elvesztése esetén az élet megnehezülésének megállapításához nincs szükség kóros állapot bekövetkezésére. A szülők számára gyermekük halála minden életkorban tragikus, pótolhatatlan, nem múló és nem halványuló veszteség, mely megfosztja őket attól, hogy leszármazójuk felnőtt életében részt vehessenek, azt figyelemmel kísérhessék, idős korukban tőle támogatást remélhessenek.

Előfordul néha, hogy a gyermeküket elvesztő szülők még olyan korban vannak, hogy képesek **újabb gyermek vállalására** és élnek ezzel a lehetőséggel. Az önhibájukon kívül előállt élethelyzetüknek talán ez a legtermészetesebb megoldása. Felmerül azonban a kérdés, hogy ezzel kapcsolatban milyen költségeket háríthatnak át arra, aki korábbi gyermekük haláláért felelősséggel tartozik. Ezzel is foglalkozott a Legfelsőbb Bíróság a P.törv.IV.20.967/1984. számú (BH 1985/312.) korábban már említett eseti döntése. Okfejtése szerint a gyermek, illetőleg korától függetlenül az ember általában a maga egyediségében egyetlen, nem helyettesíthető. Ezért az újabb gyermek születése sem jogi, sem társadalmi, sem erkölcsi értelemben **nem tekinthető a korábbi gyermek pótlásának**, helyettesítésének. Ettől eltérő értelmezés sértené a személyiség, emberi méltóság tiszteletben tartásával kapcsolatos erkölcsi és jogi elvárásokat. Ezért a harmadik gyerek nevelésével, tartásával, gondozásával összefüggő többletköltségeket nem lehet olyan költségnek tekinteni, amely a másik gyermek elvesztése folytán a szülőket ért nem vagyoni hátrány csökkentéséhez, vagy kiküszöböléséhez szükséges. A Legfelsőbb Bíróság ezen iránymutatásának helyes értelme szerint ez a vagyoni és nem vagyoni károkra egyaránt vonatkozik.

Ennek ellenére a Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.435/2007/6. számú ítéletében még is talált ez alól **kivételt**. Abból indult ki, hogy a Ptk. 355. § (1) és (4) bekezdéseiből következően a kártérítésnek az a célja, hogy a károsultakat olyan helyzetbe hozza, mintha a károsodás nem következett volna be. Ez a gyermeküket elveszített felperesek esetében sem a nem vagyoni káraik tekintetében, sem vagyoni káraikat illetően nem teljesíthető, hiszen elvesztett gyermeküket semmilyen kártérítés sem pótolhatja. Ugyanakkor a kárért felelős személy köteles megtéríteni mindazokat a költségeket is, amelyek a károsultat ért hátrány kiküszöböléséhez szükségesek. A felperesek gyermekük elvesztését követően újabb gyermek vállalása mellett döntöttek, amit addig nem terveztek. A gyermekük elvesztése miatt a körülményekben beállt változás hatására határoztak úgy, hogy a II. rendű felperes teherbe eséssel kapcsolatos egészségügyi problémái ellenére, mesterséges megtermékenyítés segítségével, gyermeket vállalnak. Az nem vitás, a mesterséges megtermékenyítés keresettel

érvényesített többletköltségei a II. rendű felperesnek már a balesetet megelőzően is fennállt egészségi állapota miatt merültek fel. Annak megítélésénél azonban, hogy ezek a költségek okozati összefüggésben állnak-e a káreseménnyel, abból kell kiindulni, hogy a felperesek gyermekük tragikus halála nélkül újabb gyermek vállalására nem vállalkoztak volna, elhatározásukat kifejezetten egyetlen gyermekük elvesztése alakította ki. A II. rendű felperes egészségi állapota újabb gyermek vállalása nélkül nem eredményezte volna a költségek felmerülését, ezáltal az a körülmény, hogy nehezen esik teherbe a baleset bekövetkezése nélkül semmilyen jelentőséggel nem bírt volna. Ennek a II. rendű felperes egészségi állapotában fennálló hátrányos körülménynek az adott jelentőséget, hogy az I. rendű felperessel közös elhatározás alapján újabb gyermeket kíván szülni. Mindezek alapján az ítéletábra álláspontja szerint aggálytalanul megállapítható, hogy a II. rendű felperesnek a mesterséges megtermékenyítéssel, továbbá az akupunktúras kezeléssel összefüggésben felmerült költségei okozati összefüggésben állnak azzal a közúti balesettel, amelyben gyermeküket elvesztették.

Testvér elvesztése

Okkal és indokoltan óvatos a bírói gyakorlat a testvér elvesztése miatt előterjesztett hozzátartozói nem vagyoni kártérítési igények elbírálása során. Nyilvánvaló, hogy a hátramaradó testvért is érhetik a másik testvér halála folytán immateriális hátrányok, ezek természete, súlyossága és vagyoni eszközökkel való befolyásolhatósága azonban az előbb tárgyaltaktól eltérő. Tipikus esetben a testvér az elhunythoz közeli élethelyzetben van, életvitele az övével párhuzamos és annak alakulását, lehetőségeit, vitelét a másik testvér távozása általában kevésbé befolyásolja.

Feltehetően ilyen megfontolások alapján mondta ki a Legfelsőbb Bíróság a korábban már említett Pfv.III.22.155/2006/5. számú ítéletében, hogy a család integritásához kapcsolódó, személyhez fűződő jog nem értékelhető olyan kiterjesztő módon, hogy az elkülönült, önálló családban élő felnőtt is nem vagyoni kártérítési igényt érvényesíthetne testvére elvesztése miatt.

Hasonló döntést hozott a testvér hozzátartozói nem vagyoni kárigényével kapcsolatban a Fővárosi Ítéletábra a 6.Pf.20.505/2007/5. számú ítéletében. Kifejtette, hogy a Legfelsőbb Bíróság a BH 1992. évi 318. szám alatt közzétett eseti döntésében kizárólag a hozzátartozó elvesztése esetére foglalt akként állást, hogy az élet megnehezülésének megállapításához nincs szükség kóros állapot bekövetkezésének megállapításához. A hozzátartozó súlyos sérülése miatt érvényesített nem vagyoni kárigény azonban csak a hátrányos változások bizonyítása esetén megalapozott. A pszichológus szakértői vélemény szerint a testvér a káreseménnyel összefüggésben pszichés terápiára, gyógykezelésre nem szorult, családi, emberi viszonyai megfelelőek. Az ítéletábra álláspontja szerint az a körülmény, hogy testvére balesetét aggodalommal és szorongással élte meg, hűgát két éven keresztül ápolta, akivel kapcsolata szorosabbá vált, nem elégséges annak megállapításához, hogy az életkörülményeiben olyan hátrányos változások következtek be, amelyek nem vagyoni kártérítéssel történő kompenzálásra szorulnak.

Ugyanilyen következtetésre jutott a Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.554/2007/4. számú ítéletében, melyben megállapította, hogy a nem vagyoni kártérítést igénylő testvérek számára testvérük elvesztése nem jelentett olyan súlyos nem vagyoni érdeksérelmet, amely kártérítés megfizetését indokolná. Nevezettek nagykorú testvérüket veszítették el, akivel egyikük sem élt közös háztartásban. Emellett az egyikük 9 hónapon keresztül, míg a másikuk egész évben külföldön tartózkodik, ily módon a közeli hozzátartozójukkal való rendszeres kapcsolattartásra sem volt lehetőségük. A **nagykorú, önálló háztartásban** élő hozzátartozó elvesztése esetén az ítéltábla álláspontja szerint az adott esetben olyan mértékű nem vagyoni érdeksérelmet nem áll fenn, ami indokoltá tenné nem vagyoni kártérítés megállapítását.

Végül érdekesen alakult a Legfelsőbb Bíróság jogi álláspontja a Pf.V.25.681/2001. számú ügyben, amelyben testvér nem vagyoni kártérítés iránti igényt érvényesített a rendőrséggel szemben azon az alapon, hogy testvére a **rendőrségi fogdában öngyilkos** lett és ez által hozzátartozóját elvesztette. Álláspontja szerint ez nem következett volna be, ha a fogdaőrök kötelezettségeiket teljesítették volna, és nem hagyják őt 11 percre őrizetlenül a fogda szűrőhelyiségében. A Legfelsőbb Bíróság indokolása szerint, ha valaki öngyilkosságot követ el, az okozati összefüggés megítélésekor különös körülménnyel kell vizsgálni annak körülményeit. Az adott ügyben az elkövetés körülményei, a fogdai lepedő előzetes feldarabolása, a búcsúlevelek megírása arra enged következtetni, hogy a felperes testvére öngyilkosságát előre elhatározta. Mivel semmi jel nem mutatott arra, hogy milyen cselekedetre készült, a káreseményt nem lehetett előre látni. Ezért a felperes testvérenek halála nem áll oki összefüggésben azzal, hogy 11 percre őrizetlenül hagyták.

Élettárs elvesztése

A társadalomnak az élettársi kapcsolatra vonatkozó erkölcsi értékítéletében az elmúlt évtizedekben jelentős változás volt megfigyelhető és feltehető, hogy mindez napjainkban sem tekinthető még befejezettnek. Korábban lényeges társadalmi elvárás volt a családot alapító és gyermeket vállaló személyekkel szemben, hogy mindezt házasság keretei között tegyék. Ez fejeződött ki egyebek mellett abban is, hogy a családtámogatási rendszer is a házastársi modellre épült. Ugyanakkor a különböző társadalmi mozgások egyre nagyobb számú váláshoz vezettek. Az emberek egyre többen érezték úgy, hogy a házasság közjogi intézménye valamilyen oldalról korlátozza őket és ezért az együttélés, gyermekvállalás kereteként inkább az élettársi kapcsolatot választották. Ezt a jogalkotás sem hagyhatta figyelmen kívül, mely oda vezetett, hogy az élettársak személyes és vagyoni viszonyaira vonatkozó szabályok egyre inkább közelítettek a házastársakra irányadókhöz. Tény, hogy a társadalom mind erkölcsileg, mind pedig jogilag befogadta az együttélésnek ezt a formáját, amelynek előbb-utóbb jelentkeznie kellett a hozzátartozói nem vagyoni kártérítésben is.

A most vázolt folyamat vezetett el a Legfelsőbb Bíróság Pfv.VIII.22.818/1998. számú ítéletének a meghozatalához, amelyben élettárs, mint közeli hozzátartozó elvesztése miatt ítélt meg nem vagyoni kártérítést a másik élettárs részére. Abból indult ki, hogy bár a hozzátartozó halála önmagában még nem alapozza meg szükségszerűen a nem vagyoni kártérítés iránti igényt, de az a másik hozzátartozó életében előidézhethet olyan jelentős hátrányokkal járó változásokat, amelyek kellő alapon szolgálhatnak a nem vagyoni kártérítéshez. Indokolása szerint a törvény a nem vagyoni kártérítésre jogosult hozzátartozók körét nem határozza meg, ezért jogszabály tiltó rendelkezése hiányában abba elvileg a Ptk. 685. §-ának b) pontjában meghatározott közeli hozzátartozók, valamint egyéb hozzátartozók – köztük az élettársak is – beletartozhatnak. A Ptk. 685/A. §-a szerint élettársak – ha jogszabály másként nem rendelkezik – két, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy. E rendelkezést minden olyan esetben alkalmazni kell, amikor külön jogszabály az általa szabályozott sajátos élethelyzetre tekintettel az élettárs fogalmát ettől eltérően nem határozza meg. Rámutatott azonban, hogy az ilyen személyek által előterjesztett nem vagyoni kártérítés iránti igény elbírálása során fokozottan kell vizsgálni a törvény idézett rendelkezése által meghatározott szigorú feltételek megvalósulását, különösen az együttélés tényét, időtartamát és annak a halál bekövetkezése idején való fennállását, valamint az érzelmi és gazdasági közösség megvalósulását. Az irányadó tényállás szerint a felperes élettársa elvesztése miatt érvényesített nem vagyoni kártérítés iránti igényt. A perben rendelkezésre álló adatok minden kétséget kizáróan alátámasztották, hogy 8 éven keresztül élettársak voltak, az a halál időpontjában is fennállt és abból közös gyermekük is született. A felperest megillető nem vagyoni kártérítés összegének meghatározása során azt kellett feltárni, hogy a káresemény milyen hatást gyakorolt rá, hogyan befolyásolta további élete alakulását. Ebben a körben értékelni kellett, hogyan alakult az életük amikor még együtt voltak és milyen változások történtek az élettárs halála után. Ide tartozott az is, hogy a felperessel együtt élő közös gyermek további nevelése, valamint az annak helyzetében bekövetkezett súlyos hátrányok segítség nélküli megoldása a felperesre maradt, annak minden nehézségével. Emellett az adott helyzetben azt kellett értékelni, hogy korábbi élettevékenysége és társas kapcsolatai jelentősen beszűkültek, egyéni élete elnehezült, életlehetőségei korlátozottak, a továbbiakban minden szempontból hátrányos körülmények között kell helytállnia. Összefoglalóan a Legfelsőbb Bíróság olyan esetekben látott lehetőséget az élettárs részére hozzátartozói nem vagyoni kártérítés megítélésére, amikor az adott élettársi kapcsolat csupán a házasságkötés hiányában különbözik a házastársitól, tehát ha házasságban élnének, azonos tényállás mellett az igény megalapozott volna.

Ugyanezeknek a körülményeknek a hiányával indokolta a Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.551/2005/4. számú ítéletében az élettárs hozzátartozó nem vagyoni kártérítési igényének az elutasítását. Okfejtése szerint nem kizárt ugyan, hogy mint hozzátartozót ért nem vagyoni sérelmek kiegyenlítésére az élettárs is kártérítést igényelhessen. Ehhez azonban önmagában az élettársi kapcsolat nem elegendő. Az élettárs által igényelt nem vagyoni kártérítés megalapozottságának vizsgálatánál fokozott jelentőséget kell tulajdonítani az együttélés időtartamának, szilárdságának, annak, hogy az élettárs egészségkárosodása hogyan befolyásolta a másik további életét. A II. rendű felperes nem volt képes elviselni az I. rendű felperest ért, baleset folytán

keletkezett hátrányokat; az I. rendű felperes pszichés állapotának javulását nem volt türelme kivárni. Az I. rendű felperes baleset folytán megrendült lelki egészségének helyreállításában nem működött közre, hanem az életközösséget az I. rendű felperessel megszakította. Mindez arra utal, hogy a II. rendű felperes élettársi kapcsolata az I. rendű felperessel nem volt érzelmileg olyan szilárd, amely indokoltá tenné a javára nem vagyoni kártérítés megállapítását.

*

Összességében megállapítható, hogy a nem vagyoni kártérítés – valamint annak részeként a hozzátartozói nem vagyoni kártérítés – jelentős fejlődési folyamat eredményeként jutott el az élet, testi épség, egészség terén elszenvedett hátrányok ellensúlyozásától a mai komplex helyzetig, amelyben a társadalmi viszonyok elég széles körében alkalmazható jogkövetkezménnyé vált. A társadalmi és emberi kapcsolatok azonban folyamatosan és egyre gyorsuló mértékben változnak, melyet a jogintézményeknek – köztük a nem vagyoni kártérítésnek – is követnie kell. A hozzátartozói nem vagyoni kártérítés terén a bírói gyakorlatnak várhatóan belátható időn belül azzal a kihívással kell szembenéznie, hogy előbb-utóbb az azonos nemű együtt élők is előterjesztenek ilyen igényt. Az ilyen típusú kapcsolatok erkölcsi és jogi megítélése koronként igen változó, néha szélsőséges volt. Napjainkban azonban két tényként rögzíthető körülményből kell kiindulni: az egyik, hogy számuk egyre gyarapodik, míg a társadalom előtti rejtőzködésük egyre csökken. A másik pedig, hogy a kapcsolat közjogi regisztrációjának lehetővé tételével bizonyos körű állami elismertséghez is jutottak. Jelenleg a bírói gyakorlatnak még nem kell állást foglalnia az őket megillető hozzátartozói nem vagyoni kártérítés kérdéséről. Nem mellőzhető azonban az ezzel összefüggő társadalmi folyamatok figyelemmel kísérése, valamint az erre vonatkozó gondolatok érlelése.